

عنوان اقدام‌پژوهی:

**چگونه توانستم دروغ‌گویی لیلا را درمان کنم**

**مجری: ثریا مرادی**

منطقه: موجش

دوره‌ی تحصیلی: ابتدایی

مقدمه:

یکی از مشکلاتی که در کودکان مشاهده می‌شود دروغ‌گویی در آنهاست بطوریکه این امر باعث رنجش اطرافیان کودک بخصوص والدینش می‌شود هرکاری علتی دارد و دروغ‌گویی در کودکان نیز علت‌های خاصی دارد در این اقدام‌پژوهی سعی بر آن است تا مسئله یکی از دانش‌آموزان کلاس را به نام لیلا که دروغ‌گویی است مورد بررسی قرار دهم و تا جایی که ممکن بود در رفع مشکل او تلاش نمایم. علل دروغ‌گویی: ترس از تنبیه، احساس کمبود، علاقه به دیگران، عدم موفقیت در امور گوناگون، تقلید از دیگران، تأخیر در وفای به عهد، ایجاد رابطه با دیگران، گریز از سرزنش والدین، انتظار بیش از حد والدین از کودک، وسواسی بودن والدین، زود باور بودن والدین و اطرافیان کودک و انتقام از دیگران. این علتها در کودکان متفاوت است ممکن است علت دروغ در یک کودک ایجاد رابطه با دیگران باشد اما در کودک دیگر این امر علت دروغ‌گویی نباشد. مطالعات نشان داده بیشترین درصد دروغ‌گویی در کودکان مربوط به علاقه به دیگران با هدف ایجاد ارتباط با اطرافیان است (گروه مولفان ۱۳۸۲، ص ۴۰). «دروغ‌گویی واقعی از سن ۶ سالگی الی ۷ سالگی

آغاز می‌شود و ممکن است علل درونی مثل حقارت شخصیت یا ابراز شخصیت و یا علل بیرونی داشته باشد مثل جلوگیری از پرخاشگری والدین» (گروه مولفان ۱۳۸۲، ص ۴۵).  
جدول زیر به صورت اجمالی علائم و نحوه برخورد با مشکل دورغ‌گویی را برای مطالعه علاقمندان به بحث موثر نظر ارائه می‌دهد:

| نوع مشکل  | علائم و نشانه‌ها   | نحوه برخورد با مشکل<br>(راهکارهای مداخله‌ای مناسب در مدرسه)  |
|-----------|--|--|
| دورغ‌گویی | <ul style="list-style-type: none"> <li>- اضطراب و ترس</li> <li>- گله‌ی معلمین دیگر</li> <li>- مشاهده دورغ‌گویی در دانش‌آموزان با اطلاع رسانی دیگر دانش‌آموزان</li> <li>- کسب اطلاعات از والدین در زمینه‌ی دورغ‌گویی</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- رازداری و پرهیز از برچسب زدن به دانش‌آموز</li> <li>- بررسی علل دورغ‌گویی</li> <li>- بررسی ترس‌ها و اضطراب‌های پنهان دانش‌آموز</li> <li>- تقویت جنبه‌های مثبت شخصیت دانش‌آموز</li> <li>- بحث گروهی در رابطه با علل دورغ‌گویی با دانش‌آموز</li> <li>- توصیه‌های تربیتی خانواده</li> </ul> |

### توصیف وضعیت موجود:

من ثریا مرادی مربی پرورشی با مدرک کارشناسی مشاوره و راهنمایی شاغل در منطقه موجش بودم در دومین سال خدمتم در یکی از روستاهای این منطقه در مقطع راهنمایی مشغول به خدمت بودم اوایل سال تحصیلی در یکی از کلاس‌های که جهت تدریس می‌رفتم دختری در همان ابتدا نظرم را جلب نمود او ظاهری معمولی داشت و از نظر سنی حدود یک سال از هم‌کلاسی‌هایش بزرگتر بود نامش لیلا بود چیزی که باعث شد نظرم به او جلب شود این بود که در اوقات پایانی کلاس و پس از اتمام درس بیشتر دانش‌آموزان اطراف او جمع می‌شدند و به سخنانش گوش می‌دادند وقتی در چهره دانش‌آموزانی که دور و برش بودند دقت می‌کردم نشانه‌ای از تعجب و گاهی هیجان را می‌دیدم مسئله به اینجا ختم نشد. مدتی بعد یک روز از دانش‌آموزان خواستم تا در هر زمینه‌ای که سوال دارند و از مطرح کردن آن به صورت حضوری ناتوان هستند در یک برگ کاغذ برایم سوالشان را بنویسند. من نیز سوالات قابل ذکر را در کلاس پاسخ می‌دهم و مابقی را در تابلو اعلانات نصب می‌نمایم پس از آنکه سوالات را جمع‌آوری نمودم و به آنها پاسخ دادم به نامه لیلا رسیدم محتوای نامه لیلا این

گونه بود «سلام یک سوال داشتم من یک خواستگار ثروتمند دارم که در خانه بهداشت روستا کار می‌کند به نظر شما به او جواب مثبت بدهم یا نه؟ او عاشق من است و حاضر است به خاطر من هر کاری انجام دهد» تشخیص دست خط لیلا برایم آسان بود زیرا او بد خط ترین دانش‌آموز کلاس بود در این رابطه صلاح دانستم پاسخ لیلا را در کلاس ندهم به همین خاطر در جواب نامه اش گفتم پاسخ نامه‌ی با رمز شقایق را می‌خواهم حضوری ببینم اگر امکان دارد نویسنده نامه تا سه شنبه حضوراً به اتاقم بیاد و اگر امکانش نیست روز چهارشنبه پاسخ نامه اش را در تابلو اعلانات نصب خواهم کرد. لیلا به اتاق آمد و شروع به تعریف کردن از فردی کرد که انگار سالهاست او را می‌شناسد و دیوانه وار عاشق اوست و آن پسر نیز او را دوست دارد. کمی او راهنمایی کردم که هدف از ازدواج را برای خودش مشخص کند و این که احساس نمی‌کند برای ازدواج کردن وقت زیادی دارد بعد از آن لیلا در ساعات گوناگون به سراغم می‌آمد حتی در مواقعی که در کلاس‌های دیگر بودم یکبار طلاهایی را نشانم داد و گفت که نامزد کرده و اینها را کادو برایش خریده اند اما به نظرم کمی غیرعادی صحبت می‌نمود و اضطراب داشت با مدیر در این رابطه حرف زدم، او بسیار تعجب کرد چون خودش در روستا بیتوته کرده بود و اهالی را می‌شناخت فردی را با مشخصاتی که لیلا به عنوان نامزدش به من معرفی کرده بود نمی‌شناخت و می‌گفت که اصلاً فردی این‌گونه در خانه بهداشت روستا کار نمی‌کند ساعتی بعد لیلا به سراغم آمد و گفت که آن پسر از او تقاضای نامعقولی دارد و نمی‌داند چکار کند کمی با او حرف زدم پس از آن با مادر لیلا تماس گرفتم مادرش پس از شنیدن ماجرا کمی خندید و گفت حتماً لیلا بازهم دروغ گفته است. او گفت طلاها را پدرش برایش خریده فردا وقتی لیلا به مدرسه آمد با خجالت پیشم آمد و گفت که از آن فرد طلاق گرفته و جدا شده است. چون نمی‌دانستم انگیزه لیلا چیست. سعی در پیدا کردن عامل دروغ‌گویی لیلا کردم و برای رسیدن به هدفم شروع به جمع‌آوری اطلاعات و شواهد در این رابطه نمودم و خود را به عنوان یک معلم که باید راستی و درستی را به دانش‌آموزان آموزش دهد متعهد دانستم که به او کمک کنم تا راه درست را پیدا کند و آنرا ادامه دهد.

## گردآوری شواهد (۱)

- در ابتدا از والدین لیلا دعوت نمودم، مادر لیلا به مدرسه آمد با او در این رابطه سر صحبت را با نمودم براساس صحبت‌های مادرش متوجه شدم لیلا از سن ۶ سالگی شروع به دروغگویی نموده، درست زمانی که برادر کوچک او به دنیا می‌آید همچنین در رابطه با برخورد پدر و مادر لیلا هنگامی که او دروغ می‌گوید سوال نمودم، مادرش گفت: من و پدرش خیلی عادی برخورد کردیم گاهی اوقات به دروغ هایش می‌خندیدیم و گاهی اوقات با زدن حرف‌های زشت سعی داشتیم او را از این کار منع کنیم و حتی گاهی پدرش او را کتک می‌زد اما در سالهای اخیر دیگر هیچ واکنش خاص و شدیدی را نشان نداده ایم و فکر نمی‌کنیم لیلا اصلاح پذیر باشد.
  - گفتگو با همکلاسی‌ها و دوستان صمیمی لیلا و آگاه شدن از محتوای صحبت‌های لیلا: پس از گفتگو با همکلاسی‌هایش متوجه شدم در ساعات پایانی کلاس وقتی دوربر لیلا جمع می‌شوند او برایشان از تخیلاتی صحبت می‌کند که اصلاً جنبه‌ی واقعیت ندارند از موجوداتی که شبها به سراغش می‌آیند و از ابراز علاقه شدید والدینش نسبت به خودش.
  - گفتگو با دبیران و مدیر آموزشگاه: آنها نیز از مسئله و مشکل لیلا آگاه بودند ولی هیچ یک تا کنون تلاشی جدی برای رفع آن نکرده بودند برخی از دبیران او را به این علت از کلاس اخراج نموده بودند یا در کلاس با او برخورد داشته بودند و لی تنها لیلا اصلاح نشده بود بلکه رفتارش تشدید گشته بود.
  - گوش دادن به سخنان خود لیلا: لیلا خیلی راحت حرف می‌زد، بیشتر اوقات به اطراف نگاه می‌کرد و کمی مضطرب به نظر می‌رسید و از تماس مستقیم چشمی خودداری می‌نمود گاهی اوقات دست‌هایش را به هم می‌مالید و بی دلیل می‌خندید که از نشانه‌های دروغگویی است. با پایان یافتن حرف‌هایش سریع و با صدای بلند می‌گفت: آهان یک چیز دیگر... و شروع به گفتن دروغی دیگر می‌نمود.
- نمونه‌های از دروغ‌های لیلا: من دختر بسیار زیبایی هستم و هر پسری مرا ببیند عاشقم می‌شود. دختر همسایه مان چند روز پیش تصادف کرده. یا بچه‌ها مدیر گفته بروید خانه. من

هیچ‌گاه دروغ نگفته‌ام. به پدر و مادرش می‌گفت که برادر کوچکش مرده در حالی که سالم بود. فلان دبیر عاشقم است و با من بیرون از مدرسه قرار گذاشته و...

### تجزیه و تحلیل اطلاعات:

براساس اطلاعات بدست آمده به نتایج زیر رسیدم:

- لیلا از ۶ سالگی شروع به دروغ‌گویی نموده
- تولد برادر کوچک لیلا باعث شده تا لیلا از محور توجه والدین خارج شود و او برای جلب توجه به دروغ گفتن متوسل شود.
- بیشتر دروغ‌های او برای رسیدن به این اهداف است: جلب توجه دیگران، ایجاد ترس در اطرافیان، پوشاندن حقارت درونی خود، خیالپردازی و تقلید از دیگران، احساس کمبود، آزار رساندن به اطرافیان
- با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده متوجه شدم والدین و اطرافیان لیلا به صورت مستقیم و غیر مستقیم هریک به نحوی دروغ گفتن را در لیلا تقویت نموده‌اند.
- بزرگترین علت دورغ‌گویی لیلا جلب توجه دیگران بود.
- پدر لیلا بیشتر اوقات بیرون از خانه است و مادرش نیز به علت تراکم کار در روستا برای زنان زیاد به وضعیت تربیتی فرزندانش توجه نمی‌کند.
- مشکل لیلا واقعاً حاد بود و این مسئله حدود ۶ سال طول کشیده بود و اکنون جزء لاینفکی از شخصیت و رفتار لیلا شده بود و یک انحراف اخلاقی تلقی می‌شود

### انتخاب راه حل موقتی:

چندین راه حل را برای برطرف نمودن مسئله‌ی لیلا در نظر گرفتم:

۱. برای مبارزه با دروغ‌گویی والدین در درجه اول باید با واقعیت مواجه شوند و خود را برای شنیدن تلخی‌ها و شیرینی‌ها توسط کودک آماده نمایند والدین باید بدانند که زندگی همواره شیرین نیست بلکه زندگی با شادی و نگرانی همراه است اگر کودک پی‌ببرد که به

خاطر راستگویی تنبیه نخواهد شد نیازی به تظاهر و جعل واقعیت برایش وجود نخواهد داشت.

۲. روش دیگر این است که اطرافیان کودک از طرح سوالاتی که به ارائه پاسخ‌های نادرست منجر خواهد شد جلوگیری کنند.

۳. ارجاع دادن فرد به مراکز مشاوره‌ای که به دلیل داشتن هزینه‌های فراوانی و نبود امکانات دسترسی آسان به مشاور برای این موقعیت قابل استفاده نبود به علت حاد بودن مشکل لیلا استفاده از ۳ روش فوق امکان‌پذیر نبود و بازده مناسبی نخواهد داشت.

۴. استفاده از راه حل و برنامه‌های مربوط به تغییرات رفتاری در کودکان و نوجوانان بر اساس کتب روانشناسی که من این راه را به دلیل گذراندن دروس مربوط به تغییر رفتار و کم هزینه بودن انتخاب نمودم.

قوانینی که بکار گرفته ایم تا رفتار نامناسب به رفتار مناسب تبدیل شود شامل:

قانون اول: پاسخ‌های مناسب تقویت شود و به مرور زمان تقویت‌کننده‌ها باید افزایش یابند.

قانون دوم: پاسخ‌های نامناسب با تنبیه‌کننده‌ها توأم شود.

قانون سوم: تقویت نکردن رفتار برای زمان معین نقش تنبیه‌کننده را ایفا می‌کند، در نتیجه رفتار یا پاسخ غلط از بین می‌رود.

تقویت‌کننده‌های لیلا شامل: حرف‌های محبت آمیز و رفتار محبت آمیز از سوی والدینش، تشویق‌های لفظی و عملی از سوی اطرافیان نزدیکش، نوشتن انشاء توسط دانش‌آموزان و قرائت آن در کلاس با موضوع عاقبت دروغگویی...، خرید هدایا و وسایل مودر علاقه لیلا به عنوان تقویت‌کننده

تنبیه‌کننده‌ها برای لیلا شامل: لازم به ذکر است که والدین و اطرافیان لیلا باید کم‌تر از تنبیه و انتقاد استفاده کنند در زمینه تنبیه در جلساتی که با والدین و همکارانم داشتم این نکات را مودر توجه قرار دادم: ۱- از تنبیه بدنی جدا خود داری نمایند مثلا به جای سیلی زدن به لیلا او را در اطاقش تنها رها کنند ۲- از والدین خواستم تا تنبیه را با حالت عاطفی مثبت

انجام دهند مثلاً تنبیه کنند در حین تنبیه کودک نشان دهند که او از دوست دارند (مدل والدین سخت‌گیر - مهربان) ۳- باید طوری لایلا را مورد انتقاد قرار دهد که از وقوع تنبیه‌های آینده جلوگیری شود مثلاً میتوان از طریق آگاه کردن قبلی کودک از رفتار گذشته اش تا حدودی میزان تنبیه را کاهش داد ۴- تنبیه باید بلافاصله بعد از عمل نادرست انجام شود و باید در هنگام تنبیه تقویت کننده‌های رفتار نادرست را از او دور کنیم تا زمانیکه کودک رفتار درست را نشان دهد.

### اجرای راه حل موقتی:

اجرای برنامه درمانی شامل سه مرحله بود: مرحله اول: مسائلی که باید قبل از اجرای برنامه درمانی برای اطرافیان شرح داده می‌شد مرحله دوم: مسائلی است که خود لایلا باید با آنها درگیر می‌شد (استدلال کردن، شرح قوانین) مرحله سوم: شامل تفسیر جداول بود

### شرح مراحل:

مرحله اول: در جلساتی که با اطرافیان لایلا داشتم ۳ اصل مهم را به آنان گوشزد کردم: ۱- در آموزش رفتار جدید به لایلا بلافاصله رفتار مناسب او را تقویت نمایند. ۲- در مراحل اولیه یادگیری رفتار هر نوع پاسخ مطلوب باید تقویت شود ولی به مرور زمان تنها پاسخ‌ها یا فعالیت‌های کاملاً صحیح باید تقویت شد. ۳- پیشرفت لایلا باید تقویت شود والدینش نباید انتظار داشته باشند که لایلا از همان اوایل اجرای برنامه درمانی رفتار درست را به صورت کامل و صحیح انجام دهد و باید صبور باشند. برای دوستان لایلا نیز در توضیحات قابل فهمی در رابطه با تقویت کننده‌ها و تنبیه‌ها را ارائه دادم برای اجرای برنامه دو جدول تهیه نمودم که به کمک دیگران براساس جداول رفتار لایلا را ارزیابی نمودم. نحوه برخورد اطرافیان لایلا در طول برنامه درمانی: دانش‌آموزان دیگر دور او جمع نشوند و به دورغ‌هایش محل نگذارند، سعی نمایند در جمع دوستانه‌شان بطور مداوم سر صحبت را عوض کنند و اجازه ندهند که لایلا دروغ‌هایش را ادامه دهد. با همکاران تصمیم گرفتیم زمانیکه لایلا به سراغمان می‌آید و شروع به دروغ گفتن می‌کند حرفش را قطع کنیم و این جملات را بکار بردیم: وقتی

تو راستش را نمی گویی من متوجه می شوم و خیلی خوشحال تر می شوم اگر تو صادقانه حرفهایت را با من در میان بگذاری. بطور مداوم با والدینش در ارتباط بودم مادرش برایم توضیح می داد که در منزل وقتی لیلا در رابطه با اتفاقات خارج از منزل دروغ می گوید یا خیالبافی می کند با بی حوصلگی او را ترک می کنم و هنگامی که دنبال راه می افتد تا به سخنانش گوش دهم با آرامش از او می خواهم واقعیت را برایم بازگو کند و من نیز در عوض او را به گردش می برم در حالیکه فقط هر دویمان تنها در این گردش حضور داشته باشیم و وقتی دروغ نمی گوید او را در آغوش می کشم و از این که خدا دختری به این خوبی به من عطا نموده شکر گذاری می کنم و پدرش نیز به نحوی که لیلا صدایش را بشنود از داشتن دختری مثل او احساس رضایتمندی خود را بیان می کند و رفتاری مشابه رفتار من را با لیلا دارد.

مرحله دوم: برای این که خود لیلا نیز از دروغ گویی درو کند از روش استدلال استفاده کردم با او دقیقاً حرف زدم و به او گفتم که مثلاً فلان وسیله را به تو کادو می دهم اگر رفتار درستی داشته باشی و وقتی لیلا را مورد تشویق یا تنبیه قرار میدادم از او می پرسیدم علت این که فلان کادو را به تو دادم چه بوده؟ یا چرا تو تنبیه شدی؟ با پاسخ‌های که لیلا می داد و فکر کردن در مورد علت تغییر رفتار دیگران نسبت به وی در پی این هدف بود که رفتار مطلوب را بیشتر از خود نشان دهد تا محبوب تر باشد. قوانین را به صورتی قابل فهم برایش شرح داده بودم قوانین که مطرح می نمودم از حد توان لیلا خارج نبود و در صورت عدم رعایت آنها از سوی لیلا مجبور به بیان تکرار کامل قانون می شد زیرا بسیاری از نوجوانان قوانین را از یاد می برند و یا در هنگام یادگیری آنها را درک نکرده اند به همین دلیل اشتباهات زیادی انجام می دهند.

مرحله سوم: تفسیر جداول: جدول (۱) نشان دهنده تعداد دفعاتی است که لیلا دروغ گفته که محل‌های که این کار را انجام داده مشخص شده و شامل: خانه، مدرسه، جمع دوستان و همسایگان میباشد در این جدول مشاهده می کنیم که تعداد دروغ‌های لیلا در خانه بیشتر است زیرا نیاز به حس دوست داشتن از سوی والدین نسبت به او در خانه بیشتر احساس می شود

بعد از آن در جمع دوستان به علت جلب توجه کرد. بعد در مدرسه و نزد همکاران و کم‌ترین دروغگویی لیلا در جمع اقوام و همسایگان است زیرا ارتباط محدودی با آنان دارد. با توجه به جدول به مرور از تقویت کننده‌ها کاسته می‌شود تا رفتار نادرستش کم شود. جدول شماره (۲) این جدول از دو قسمت تشکیل شده که در هر یک از قسمت‌ها علامت + نشان‌دهنده‌ی یکبار ارائه‌ی تنبیه با تشویق در برابر رفتار آنروز لیلا است با بررسی علامت‌ها با این نتیجه می‌رسیم که به تدریج از میزان تنبیه‌ها کاسته می‌شود و به تقویت کننده‌ها اضافه می‌گردد.

### هفته اول

جدول شماره (۱)

| مجموع | جمعه | پنجشنبه | تهارشنبه | سه‌شنبه | دوشنبه | یکشنبه | شنبه | نوع رفتار و مکان                               |
|-------|------|---------|----------|---------|--------|--------|------|--|
| ۷۴    | ۹    | ۹       | ۱۰       | ۱۰      | ۱۲     | ۱۲     | ۱۲   | تعداد دروغ‌های گفته شده در خانه                |
| ۵۸    | ۶    | ۷       | ۷        | ۹       | ۹      | ۱۰     | ۱۰   | تعداد دروغ‌های گفته شده در جمع دوستان          |
| ۲۳    | ۲    | ۳       | ۳        | ۳       | ۴      | ۴      | ۴    | تعداد دروغ‌های گفته شده به اقوام و همسایگان    |
| ۶۴    | ۸    | ۸       | ۹        | ۹       | ۹      | ۱۰     | ۱۰   | تعداد دروغ‌های گفته شده به دبیران و کادر مدرسه |

### جدول شماره (۲)

| ایام هفته | تعداد انتقادات یا تنبیه‌ها | تعداد تقویت‌ها یا تشویق‌ها | جمع کل       |
|-----------|----------------------------|----------------------------|--------------|
| شنبه      | +++++                      | +++++                      | تقویت‌ها: ۵۴ |
| یکشنبه    | +++++                      | +++++                      | تنبیه‌ها: ۵۴ |
| دوشنبه    | +++++                      | +++++                      |              |
| سه شنبه   | ++++                       | +++++                      |              |
| چهارشنبه  | ++++                       | +++++                      |              |
| پنج‌شنبه  | ++++                       | +++++                      |              |
| جمعه      | +++                        | +++++                      |              |

### هفته دوم

### جدول شماره (۱)

| نوع رفتار و مکان                               | شنبه | یکشنبه | دوشنبه | سه شنبه | چهارشنبه | پنج‌شنبه | جمعه | مجموع |
|--|------|--------|--------|---------|----------|----------|------|-------|
| تعداد دروغ‌های گفته شده در خانه                | ۱۰   | ۱۰     | ۹      | ۸       | ۶        | ۶        | ۵    | ۵۴    |
| تعداد دروغ‌های گفته شده در جمع دوستان          | ۹    | ۸      | ۸      | ۷       | ۶        | ۶        | ۶    | ۵۰    |
| تعداد دروغ‌های گفته شده به اقوام و همسایگان    | ۳    | ۳      | ۳      | ۲       | ۱        | ۱        | ۰    | ۱۳    |
| تعداد دروغ‌های گفته شده به دبیران و کادر مدرسه | ۸    | ۷      | ۷      | ۷       | ۶        | ۵        | ۵    | ۴۶    |

جدول شماره (۲)

| ایام هفته | تعداد انتقادات یا تنبیه ها | تعداد تقویت ها یا تشویق ها | جمع کل       |
|-----------|----------------------------|----------------------------|--------------|
| شنبه      | +++++                      | +++++                      | تقویت‌ها: ۶۰ |
| یکشنبه    | +++++                      | +++++                      | تنبیه‌ها: ۳۷ |
| دوشنبه    | +++++                      | +++++                      |              |
| سه شنبه   | ++++                       | +++++                      |              |
| چهارشنبه  | ++++                       | +++++                      |              |
| پنج شنبه  | ++++                       | +++++                      |              |
| جمعه      | +++                        | +++++                      |              |

هفته سوم

جدول شماره (۱)

| نوع رفتار و مکان                               | شنبه | یکشنبه | دوشنبه | سه شنبه | چهارشنبه | پنج شنبه | جمعه | مجموع |
|--|------|--------|--------|---------|----------|----------|------|-------|
| تعداد دروغ‌های گفته شده در خانه                | ۶    | ۵      | ۵      | ۴       | ۴        | ۳        | ۲    | ۲۹    |
| تعداد دروغ‌های گفته شده در جمع دوستان          | ۶    | ۶      | ۴      | ۴       | ۳        | ۳        | ۲    | ۲۸    |
| تعداد دروغ‌های گفته شده به اقوام و همسایگان    | ۱    | ۱      | ۱      | ۱       | ۱        | ۰        | ۰    | ۵     |
| تعداد دروغ‌های گفته شده به دبیران و کادر مدرسه | ۵    | ۵      | ۵      | ۴       | ۳        | ۲        | ۲    | ۲۶    |

جدول شماره (۲)

| ایام هفته | تعداد انتقادات یا تنبیه ها | تعداد تقویت ها یا تشویق ها | جمع کل       |
|-----------|----------------------------|----------------------------|--------------|
| شنبه      | ++++                       | +++++++                    | تقویت‌ها: ۶۴ |
| یکشنبه    | ++++                       | +++++                      | تنبیه‌ها: ۲۹ |
| دوشنبه    | +++++                      | +++++++                    |              |
| سه شنبه   | +++                        | +++++++                    |              |
| چهارشنبه  | ++++                       | +++++++                    |              |
| پنج شنبه  | +++                        | +++++++                    |              |
| جمعه      | +++                        | +++++++                    |              |

هفته چهارم

جدول شماره (۱)

| نوع رفتار و مکان                               | شنبه | یکشنبه | دوشنبه | سه شنبه | چهارشنبه | پنج شنبه | جمعه | مجموع |
|--|------|--------|--------|---------|----------|----------|------|-------|
| تعداد دروغ‌های گفته شده در خانه                | ۳    | ۱      | ۱      | ۱       | ۰        | ۰        | ۰    | ۶     |
| تعداد دروغ‌های گفته شده در جمع دوستان          | ۲    | ۱      | ۱      | ۱       | ۰        | ۰        | ۰    | ۵     |
| تعداد دروغ‌های گفته شده به اقوام و همسایگان    | ۰    | ۰      | ۰      | ۰       | ۰        | ۰        | ۰    | ۰     |
| تعداد دروغ‌های گفته شده به دبیران و کادر مدرسه | ۲    | ۱      | ۱      | ۰       | ۰        | ۰        | ۰    | ۴     |

### جدول شماره (۲)

| ایام هفته | تعداد انتقادات یا تنبیه ها | تعداد تقویت ها یا تشویق ها | جمع کل       |
|-----------|----------------------------|----------------------------|--------------|
| شنبه      | +++                        | +++++++                    | تقویت‌ها: ۶۹ |
| یکشنبه    | +                          | +++++++                    | تنبیه‌ها: ۸  |
| دوشنبه    | ++                         | +++++++                    |              |
| سه شنبه   | ++                         | +++++++                    |              |
| چهارشنبه  | ۰                          | +++++++                    |              |
| پنج شنبه  | ۰                          | +++++++                    |              |
| جمعه      | ۰                          | +++++++                    |              |

### گردآوری شواهد (۲):

از طریق تماس مدام با والدین لیلا از وضعیت اخلاقی و روند رفتار لیلا مطلع می‌شدم پس از گذشت ۴ هفته می‌توانستم تغییرات قابل ملاحظه‌ای را در رفتار لیلا مشاهده کنم والدینش به مدرسه آمدند و از نزدیک از میزان تغییرات لیلا از آنان سوال نمودم والدین لیلا بسیار خرسند و راضی بودند و مدام خدا را شکر می‌کردند که لیلا دیگر مثل گذشته نیست و با برادرش رابطه صمیمی دارد و از این که به اشتباهات خود پی برده اند و به هردو فرزندشان توجه می‌کنند آنها گفتند که لیلا دیگر دروغ نمی‌گوید و از این که با دروغ هایش در گذشته باعث آزار و اذیت دیگران شده ناراحت است و عذرخواهی می‌کند و قول می‌دهد دیگر صادقانه صحبت کند. دوستان لیلا نیز وقتی از وضعیت رفتاری لیلا پرسوس و جو کردم این گونه پاسخ دادند: در جمع‌های دوستانه‌ای که داریم لیلا به جای دروغ‌ها و خیالبافی‌های که میکرد برایمان لطیفه و چیستان می‌گوید و اگر یک نفر در جمع دوستانه مان دروغ بگوید مورد سرزنش لیلا قرار می‌گیرد و از او می‌خواهد رفتار خود را تکرار نکند. همکاران دیگر از او شاکی نبودند و از نظر درسی نیز پیشرفت داشته بود خودم نیز با مشاهداتی که انجام دادم از وضعیت لیلا راضی بودم و گاهی اوقات از لیلا می‌خواستم که هرگاه به فکر دروغ گفتن افتاد آنرا بر روی یک کاغذ بنویسد و در سطل زباله قرار دهد و هیچگاه به سراغ ساختن دروغ نیافتد.

### ارزیابی طرح اقدام جدید:

با توجه به شواهد (۲) و مشاهده نتیجه اجرای طرح درمانی بکر بنظر میرسد این روش درمانی یکی از بهترین روش‌های مورد استفاده قرار گرفته در این زمینه می‌باشد این روش داشتن قواعد مشخص و باثبات و ایجاد حس استدلال کردن در کودک تاثیرگذار است و باعث می‌شود کودک با داشتن دلیل پی به نامطلوب بودن رفتار خود ببرد همچنین استفاده از این روش و روش‌های مشابه کم هزینه است و با توجه به نبود امکانات در روستاهای کشور روش کامل و خوبی است. تقویت کننده‌های مناسب که در وقت معین ارائه می‌شود باعث تکرار رفتار درست و بطور غیر مستقیم موجب کاهش رفتار غلط و یا نامطلوب می‌گردد و علاوه بر این استفاده از تنبیه‌های که در آن فرد به مرور متوجه علت آن می‌شود باعث کاهش تدریجی رفتار نامناسب می‌گردد.

### تجدید نظر و ارائه پیشنهاد:

در این رابطه تجدید نظر خاصی ندارم اما چند پیشنهاد را مطرح می‌کنم:

۱. قرار دادن دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان عزیز که با محتوای شناسایی رفتارهای نامطلوب در کودکان برای اهمیت دادن به این رفتارها با هدف شناسایی دانش‌آموزان مشکل دار در همکاران دوره‌های ابتدای تحصیل
۲. آگاهی دادن به والدین در رابطه با وجود چنین مسائلی در کودکان و نحوه برخورد درست با این کودکان
۳. آموزش به والدین در رابطه با شیوه‌های درست تربیت کردن فرزندان و عدم تبعیض در خانواده‌ها
۴. تامین امکانات برای معلمان که در پی رفع مشکلات دانش‌آموزان هستند